

Par patēriņa cenām 2024. gada maijā

Maijā vērojamas mēnesim raksturīgas cenu pārmaiņas

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2024. gada maijā, salīdzinot ar aprīli, patēriņa cenu līmenis pieauga par 0,3 %. Precēm tas pieauga par 0,1 %, bet pakalpojumiem – par 0,7 %.

Caurmērā maija mēnesim ir raksturīgs neliels cenu pieaugums vai neliels cenu samazinājums. Šogad maijā vērojamas mēnesim raksturīgas cenu pārmaiņas.

Lielākā palielinošā ietekme maijā bija cenu kāpumam pakalpojumiem – par 0,7 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,2 procentpunktiem.

Pakalpojumu sektorā lielākā palielinošā ietekme maijā bija cenu kāpumam izmitināšanas pakalpojumiem, kas bija saistīts ar atpūtas sezonas atklāšanu un silto laiku. Liela ietekme bija arī cenu kāpumam starptautiskajiem lidojumiem, mājokļa apsaimniekošanas maksai un personisko transportlīdzekļu apkopei un remontam. Savukārt lielākā samazinošā ietekme bija cenu kritumam kompleksiem atpūtas pakalpojumiem (ceļojumiem ārzemēs, kas iegādāti no komplekso ceļojumu organizatoriem).

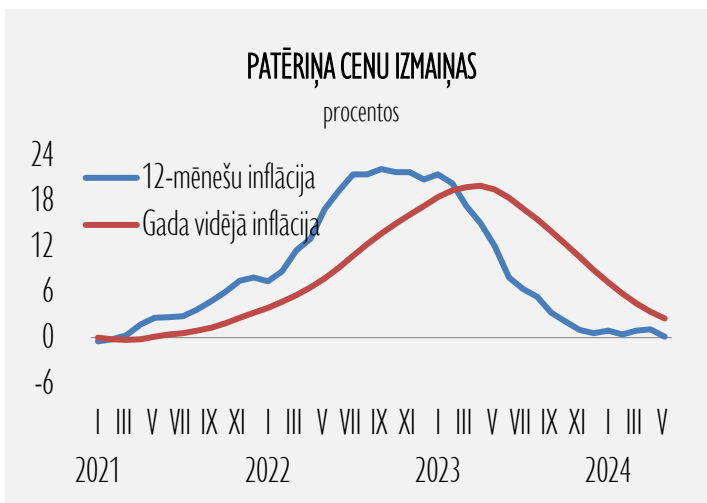
Noslēdzoties akcijām, būtiski cenas pieauga personīgās higiēnas precēm un skaistumkopšanas līdzekļiem – par 9,4 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,2 procentpunktiem.

Paaugstinošā ietekme maijā bija arī cenu kāpumam alkoholiskajiem dzērieniem un tabakas izstrādājumiem par 1,3 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu. Lielākā ietekme bija cenu kāpumam cigaretēm un stiprajiem alkoholiskajiem dzērieniem.

Akciju noslēgums maijā ietekmēja arī tīrīšanas un kopšanas līdzekļu cenu kāpumu par 8,7 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu.

Mēnesim neraksturīgi zems cenu pieaugums maijā bija pārtikai – par 0,1 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni būtiski neietekmēja. Lielākā palielinošā ietekme sezonālu faktoru ietekmē bija cenu kāpumam kartupeļiem, kā arī cenas būtiski pieauga zivīm, savukārt lielākā samazinošā ietekme bija cenu kritumam svaigiem dārzeņiem.

Jāatzīmē, ka pārtikas produktu cenas pasaulē maijā pieauga trešo mēnesi pēc kārtas – mēneša laikā vidēji par 0,9 %, bet gada laikā – salīdzinot ar 2023. gada maiju, tām bija vērojams kritums par 3,4 %. Maijā graudaugu un piena produktu cenu indeksu kāpums nedaudz vairāk nekā kompensēja cukura un augu eļļu cenu samazinājumu, savukārt gaļas cenu indekss gandrīz nemainījās. Straujākais cenu kāpums maijā bija graudaugu cenu indeksam. Cenas pieauga visiem graudaugu veidiem, visvairāk pieaugot kviešu cenām, ko izraisīja bažas par nelabvēlīgiem ražas apstākļiem 2024. gada ražai atsevišķās Eiropas daļās, Ziemeļamerikā un Melnās jūras reģionā. Tomēr kopumā graudaugu cenas pasaulē bija par 8,2 % zemākas nekā iepriekšējā gada maijā. Pēc mērena samazinājuma aprīlī maijā atkal pieauga piena produktu cenu indekss, cenām pieaugot visiem piena produktu veidiem, ko noteica pieaugošais pieprasījums pirms vasaras brīvdienām Rietumeiropā un atjaunotais importa pieprasījums Tuvajos Austrumos un Ziemeļāfrikā, kā arī bažas par piena ražošanas perspektīvām Rietumeiropā un sezonāli sarūkošā piena ražošana Okeānijā. Gaļas cenu indekss maijā praktiski saglabājās nemainīgs. Mājputnu gaļas un liellopu gaļas cenas samazinājās, savukārt cūku un aitu gaļas cenas pieauga. Cenu kritumu mājputnu un liellopu gaļai galvenokārt noteica pieprasījuma samazinājums un eksportējamo piegāžu pieaugums, bet cenu kāpumu cūkgaļai un aitu gaļai – pieprasījuma pieaugums. Savukārt straujākais cenu kritums jau trešo mēnesi pēc kārtas bija cukura cenu indeksam, noslīdot līdz zemākajam līmenim kopš 2023. gada janvāra. To galvenokārt noteica labs jaunās ražas sākums Brazīlijā un zemākas jēlnaftas cenas. Augu eļļu cenu indeksa samazinājumu maijā noteica cenu kritums

palmu eļļai, ilgstoši vājam pieprasījumam ietekmējot ražošanas apjomu pieaugumu lielākajās ražotājvalstīs Dienvidaustrumāzijā.

Cenas maijā turpināja samazināties ar mājokli saistītiem energoresursiem, kam bija lielākā samazinošā ietekme un kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,3 procentpunktiem. Lielākā ietekme bija cenu kritumam dabasgāzei – par 16,2 %, ko ietekmēja dabasgāzes cenu samazināšana nākamajam tirdzniecības periodam mājāsaimniecībām sniegtajiem pakalpojumiem ar fiksētu cenu. Cenas samazinājās arī siltumenerģijai – par 2,1 % un cietajam kurināmajam par 1,8 %. Savukārt ļoti mērens cenu pieaugums bija elektroenerģijai – par 0,3 %.

Pēc kāpuma iepriekšējos četros mēnešos cenas maijā samazinājās degvielai – par 1,1 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,1 procentpunktu. Cenas samazinājās dīzeļdegvielai, bet benzīnam praktiski nemainījās.

Arī naftas cenas pasaulē pēc četrus mēnešus nepārtraukta kāpuma maijā samazinājās – mēneša laikā vidēji par 6 %. Mēneša sākumā *Brent* naftas cena samazinājās līdz 83 ASV dolāram par barelu un noturējās 82-84 ASV dolāru par barelu līmenī visu mēnesi, ko galvenokārt noteica nenoteiktība par naftas pieprasījuma perspektīvām. Naftas cenas pēdējā laikā ir ietekmējušas bažas, ka ASV Federālo rezervju sistēma pagarinās augstās procentu likmes, palēninot ekonomikas izaugsmi un samazinot pieprasījumu pēc naftas. Vienlaikus arī OPEC+ paziņoja, ka varētu pagarināt savus brīvprātīgos ieguves samazinājumus pēc jūnija, ja naftas pieprasījums nespēs atjaunoties.

2024. gada maijā, salīdzinot ar iepriekšējā gada maiju, patēriņa cenas pieauga par 0,1 %. Gada vidējā inflācija bija 2,5 %.

Arī turpmāk galvenā ietekme uz cenu izmaiņām joprojām būs saistīta ar energoresursu un pārtikas cenu svārstībām pasaulē, kā arī to noteiks globālā attīstība. Vienlaikus inflāciju Latvijā ietekmē dažādi piedāvājuma puses faktori saistībā ar nodokļu un tarifu pārskatīšanu, kā arī pieprasījuma puse, ko veicina atalgojuma kāpums. Kopumā 2024. gadā vidējā gada inflācija sagaidāma 1-1,5 % robežās.